

φής ὁ νεαρὸς ἀρχιδούξ, οὗ ἡ φιλοπονία, ἐμβρίθεια καὶ σωφροσύνη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένοντο καταφανεῖς. Τὴν παιδείουσιν Του διηύθυνεν αὐτὴ ἡ μήτηρ του ἀρχιδούκισσα Σοφία, γυνὴ ἐκτάκτου παιδείας καὶ νοήμοσύνης. Βοηθούμενος ὑπὸ πιστοῦ καὶ ἰσχυροῦ μνημονικοῦ ἐξέμαθε ταχέως ὁ νεαρὸς ἀρχιδούξ ὄχι μόνον πολλὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ἀλλὰ καὶ ἀπάσας τὰς γλώσσας τῶν λαῶν τῆς μοναρχίας· κατάρθωσε δὲ νὰ κερδήσῃ διὰ τῶν πολλῶν προτερημάτων του τὰς καρδίας τῶν Οὐγγρων, ὅτε ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς ἀντιπρόσωπος τούτου εἰς Πέστην τῇ 2. Ὀκτωβρίου 1847. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1848 ἠκολούθησε τὴν κατὰ τοῦ Πεδεμοντίου Αὐστριακὴν ἐκστρατείαν, ἵνα τελειότερον ἐξασκηθῆ· εἰς τὰ στρατιωτικά, καὶ ἐν τῇ παρὰ τὴν Santa Lucia αἱματηρᾷ συμπλοκῇ (6. Μαΐου 1848) ἔλαβε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἐνδόξου στρατηλάτου Ραδέτσκη τὸ βᾶπτισμα τοῦ πυρός. Ὁ γηραιὸς στρατάρχης ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατὸν ἡμερησίᾳ διατάξει ἐποιήσατο εὐφημον μνεῖαν τῆς ἀταραξίας καὶ γενναιότητος τοῦ νεαροῦ ἀρχιδουκός. Ἀλλ' ἤδη σπουδαῖα γεγονότα ἐτάραξαν καὶ ἐκλόνησαν σύσσωμον τὴν Εὐρώπην ὅλην. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ Φεβρουαρινὴ Ἐπανάστασις εἶρε προθύμους μιμητὰς εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, καὶ οἱ λαοὶ τῆς γηραιᾶς μοναρχίας τῶν Ἀψβούργων θρασεῖαν ἤγειρον κεφαλὴν αἰτοῦντες μεγάλας ἐλευθερίας. Ὁ τῶν συντηρητικῶν πρόμαχος, ὁ ἐπὶ τσσαρακονταετίαν ἰθύντων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Εὐρώπης πρίγκηψ Μέττερνιχ ἀνάρπαστος ἐγένετο ὑπὸ τῆς θυέλλης ταύτης, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Φερδινάνδος, παντελῶς ἀνίκανος ν' ἀντιμετωπίσῃ τοιαύτας δεινὰς περιστάσεις παρητήθη τῇ 2. Δεκεμβρίου 1848 χάριν τοῦ ἀνεψιοῦ του Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ἀφ' οὗ πρότερον καὶ ὁ πατὴρ τούτου Φραγκίσκος Κάρολος, ἀγαθὸς καὶ ἥσυχος οἰκογενειάρχης, οἰκειοθελῶς παρητήθη χάριν τοῦ υἱοῦ του τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιωμάτων του. Μετὰ ἀνδρικῆς βρώμης ἔλαβεν ἐν ταῖς χερσὶ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους ὁ δεκαοκταετὴς αὐτοκράτωρ! Μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Πεδεμοντίου νικηφόρον ἐκστρατείαν τοῦ 1848 καὶ 1849 ἠδυνήθη ὁ αὐτοκράτωρ, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ βωσικῶν στρατευμάτων, νὰ καταπιῇ ἐν αἵματι τὴν Οὐγγρικὴν ἐπανάστασιν καὶ οὕτω νὰ στερεώσῃ τὸν τῶς κλονούμενον θρόνον του. Ἀδιαφιλονεικῆτον γόητρον ἀπέκτησε μετ' ὀλίγα ἔτη ἡ Αὐστρία ἐν Γερμανίᾳ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Olmütz πρὸς βλάβην καὶ ταπεινώσιν τῆς Πρωσίας. Μετὰ δέκα ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεώς του περιπλάκει ὁ

αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ εἰς δεύτερον κατὰ τῶν Ἰταλῶν πόλεμον, βοηθούμενος αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἠναγκάσθη μετὰ ἐπανειλημμένας ἀτυχεῖς μάχας ν' ἀποδώσῃ κατὰ τὴν ἐν Βιλαφράγκα συνθήκην τὴν Λομβαρδίαν εἰς τὸν βασιλέα τοῦ Πεδεμοντίου, καὶ ἔστρεψεν ἀκολούθως ἀμέριστον τὴν προσοχὴν του πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς μοναρχίας, δοὺς σύνταγμα εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς, δυνηθέντας οὕτω νὰ λαμβάνωσιν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. Σπουδαιότατον διὰ τὴν Αὐστριακὴν μοναρχίαν ὑπῆρξε τὸ ἔτος 1866. Ἐν ᾧ πρὸς νότον νικηφόρος αἱ αὐστριακαὶ στρατιαί, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐμπειροπολέμων στρατηλατῶν, ἀπέκρουσαν καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τοὺς Ἰταλοὺς, πρὸς βορρᾶν, ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς Βοημίας, ἠττήθησαν ὀλοσχερῶς ὑπὸ τῶν Πρώσων, καὶ συνέπεια τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης ἤττης ὑπῆρξεν ἡ ἔξωσις τῆς Αὐστρίας ἐκ τῆς Γερμανίας.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Σαδόβας ὅλην τὴν προσοχὴν του κατέβαλεν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὰ ἐσωτερικά του κράτους του· Ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ἡ ἐμφύχωσις τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἡ ἐξάπλωσις τῆς δημοσίας ἐκπαιδύσεως, ἡ τελεία ἀπονομὴ δικαιοσύνης πρὸς πάντας τοὺς λαοὺς, κατέστησαν τὴν Αὐστρίαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ μεγάλην καὶ ἀνοδοῦσαν δύναμιν, περιζήτητον σύμμαχον καὶ ἐπίφοβον πολέμιον, καὶ μετὰ ἐμπιστοσύνης τὰ μικρὰ τοῦ Αἰῶνος κράτη ἀτενίζουσι πρὸς αὐτήν. Τῇ 24. Ἀπριλίου 1854 ἐτέλεσεν ὁ αὐτοκράτωρ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Ἐλισάβετ, θυγατρὸς τοῦ προ μικροῦ ἀποθανόντος Βαυαροῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ, γεννηθείσης τῇ 24. Δεκεμβρίου 1837. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν ἡ ἀρχιδούκισσα Γιζέλα, ἀπὸ τοῦ 1873 σύζυγος τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου τῆς Βαυαρίας, υἱοῦ τοῦ ἀντιβασιλέως Λουίτπλδου, ὁ διάδοχος ἀρχιδούξ ὁ Ρουδόλφος, συζευχθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων Στεφάνιαν καὶ ἡ ἀρχιδούκισσα Μαρία Βαλερία. Ἐν τῇ παρὰ τὴν Τεργέστην μαγευτικῇ ἐπαύλει Μιραμάρ διήλθεν ὁ Μονάρχης μετὰ τῆς συζύγου Του ἐν ἄκρᾳ ἀπομονώσει τὴν τσσαρακοστήν ἐπέτειον τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεώς του. ἐπιζητῶν ἀναψυχὴν ἐκ τῶν πολυειδῶν κόπων, οὓς μετὰ παροιμιώδους φιλοπονίας ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κράτους του καταβάλλει.

* * *

Ἡ ΛΟΥΚΡΕΤΙΑ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΤΩΝ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ.

Ἡ ὄνομασία αὕτη τῆς ὁδοῦ τῶν κειμηλίων ὑφίστατο πρὸ πολλῶν, πολλῶν ἐτῶν, ὅτε ἡ πόλις τοῦ Μεξικοῦ ἦτο εἰσέτι νέα. Ἐν τῇ αὐτῇ ἀκριβῶς θέσει, ἐν ἣ σήμερον κεῖται ἡ πόλις αὕτη, ἔκειτο πρότερον ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἡ πόλις τῶν ὄσων καὶ τῶν κάκτων. Ἀλλὰ τὰ κατωτέρω περιγραφόμενα συμβάντα ἔλαβον χώραν βραδύτερον, ἀφοῦ ἤδη οἱ κατακτηταὶ ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας πόλεως ἱδρυσάν τὴν πρωτεύουσάν τῆς Νέας Ἰσπανίας καὶ ἐπὶ τοῦ νέου ἐδάφους μετεφύτευσαν, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς μητρικῆς τῶν χώρας, περικαλύπτοντες, ὡς δι' ἐξωτερικοῦ τινος πέπλου, μετὰ τὴν συνήθη αὐτῶν χλιδὴν καὶ πολυτέλειαν τὰς ἡμιβαρβάρους καὶ ἀγρίας συνηθείας τῆς ἐποχῆς τῶν, χωρὶς νὰ σκέπτανται ποσῶς ἀν αἱ ἀπολαύσεις τῆς

Ἰσπανίας, τὰς ὁποίας μετωχέτευον εἰς Μεξικόν, ἀνταπεκρινόντο κατ' οὐσίαν πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόδον τῆς κατακτωμένης χώρας. Τὸ ὑπερήφανον ἰσπανικὸν πνεῦμα οὐδόλωζ παρεδίδοτο εἰς τοιαύτας σκέψεις, καὶ οἱ κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ θεσμοὶ ἐδίδοντο πάντες εἰς τὴν νέαν χώραν σύμφωνοι πρὸς τοὺς ἐν Ἰσπανίᾳ ἰσχύοντας. Ἡ αὐλὴ τοῦ ἀντιβασιλέως ἐν Μεξικῷ ἐμμεῖτο ἐν σμικρῷ τὴν μεγαλοπρέπειαν, τοὺς τύπους καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς ἰσπανικῆς αὐλῆς, καὶ ἔτι περισσότερον ἐμμεῖτο τὰ διεφθαρμένα ἦθη τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Οἱ εὐγενεῖς ἦσαν ἔκδοτοι εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου καὶ ἄθεοι· ἡ χλιδὴ αὐτῶν καὶ πολυτέλεια ὑπερέβαινε πᾶν ὄριον. Οἱ πένητες ἐκρύπτοντο ἐν ταῦθα ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, αἰσχυρόμενοι τὰ βράκη των καὶ

ἀποφεύγοντες τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρῶν ὑπῆρχε καὶ μεσαία τις τάξις, ἡ ἐλπίς καὶ ἡ σωτηρία τῆς χώρας. Ἡ μεσαία αὕτη τάξις, ἀπηλλαγμένη τῶν στερεώσεων καὶ ταλαιπωριῶν, αἰτίνες κατ' ἀνάγκην ἐξετράχοντο καὶ ἐξηχρείουσαν τοὺς ἐντελῶς πένητας, ἀντετάσσετο διηγεκῶς καὶ ἀντέδρα εἰς τὰς παρεκτροπὰς τῶν ὑψηλῶν τάξεων!

Εἰς τὴν μεσαίαν ταύτην τάξιν ἀνήκον ὁ Κάσπαρ Βιλλαρεάλ καὶ ἡ σύζυγός του Βιολάντη Ἀρμείο. Ὁ Κάσπαρ εἶχε καλὴν, ἀν καὶ οὐχὶ εὐγενῆ τὴν καταγωγὴν, ἐκέκτητό δὲ ἰκανὴν περιουσίαν, ἐπαρκοῦσαν καὶ ἀνευ τῆς ἐργασίας του πρὸς διάθρεψιν καὶ συντήρησιν τῆς μικρᾶς αὐτοῦ οἰκογενείας. Ἦτο εὐφυῆς καὶ ἰκανώτατος ἀνὴρ καὶ ἡδύνατο, ἀν ἤθελε, νὰ καταλάβῃ λίαν διαπρεπῆ θέσιν καὶ ὑψηλὰ ἀξιώματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο καὶ ὀλίγον τι φιλόσοφος, προὔτιμα πάσης ὑψηλῆς θέσεως τὸν ἡρεμον καὶ φαιδρὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του βίον, ἐνθα καθίστα αὐτὸν εὐτυχῆ καὶ εὐδαίμονα ἢ πιστῆ καὶ πλήρης ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης σύζυγός του Βιολάντη. Ἡ σύζυγός του ἦτο θαυμασίας καλλονῆς καὶ ἐναρετωτάτη γυνή. Ἀφοῦ ἐκ τῆς ὄρεινῆς αὐτῆς πατρίδος μετέβη εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔμαθεν ὑπὸ ποιῶν ἀκαθάρτων σκέψεων, ἰδεῶν καὶ παθῶν ἐταράσσετο ὁ καθημερινὸς ἐν τῇ πόλει βίος, ἀπεσύρθη μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνέκλεισε τὴν ἑκτακτον αὐτῆς ὠραιότητα ἐντὸς τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς μικρᾶς οἰκίας, εἰς ἣν ἦγαγεν αὐτὴν ὁ ἀγαπητὸς σύζυγος.

Κατὰ τὰ ἡμέρας ἐκείνας, πρὶν ἢ ὁ καταστρεπτικὸς πέλεκυς τοῦ κατακτητοῦ ἐξηφάνισεν ἀπὸ τῆς γῆς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐθαλλον ἐν τῇ νῦν γυμνῇ καὶ ἀδένδρῳ κοιλάδι τοῦ Μεξικῶ πυκνότετα καὶ σκιερώτατα δάση, καὶ ἐντὸς ὠραίου τινὸς ἄλσους ἐριοξύλων, ἀπέχοντος ἐν μίλιον ἀπὸ τῆς πόλεως, εἶχεν ἰδρύσῃ ὁ Κάσπαρ τὴν μικρὰν, ἀν ὄχι πολυτελεῆ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἀνετον καὶ ἀναπαυτικὴν οἰκογενειακὴν του ἐστίαν. Ἦτο ἅγιος ὁ τόπος οὗτος διὰ τοὺς ἀγαπωμένους συζύγους, ἦτο ἄλσος ἱερὸν, ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν συζυγικὴν αὐτῶν πίστιν. Ἐν τῷ μικρῷ κήπῳ ἐκάθητο συνήθως ἄλλοτε μὲν συνδιαλεγόμενοι ἄλλοτε δὲ ἄδοντες πρὸς τοὺς ἀρμονικοὺς ἤχους, οὗς ἀπέσπα ἀπὸ τῶν χορδῶν τῆς κιθάρας ἢ νεαρὰ σύζυγος καὶ ἄλλοτε συζητοῦντες περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, οὗς ἀνεγίνωσκον μετὰ περισσοτέρας εὐχαριστήσεως ἢ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Καὶ ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἦσαν εὐτυχεῖς ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ αὐτῶν ἀγάπῃ καὶ ἐμπιστοσύνῃ.

* * *

Ἡμέραν τινὰ ἤλαυνεν ἔφιππος ἐπὶ τῆς λεωφόρου, ἥτις περιέβαλλε τὸν μικρὸν τοῦτον παράδεισον, εὐγενῆς τις νεανίας, ἄρτι ἀφικόμενος ἐκ τῆς Ἰσπανίας. Ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κληρονομήτου, ἐβασανίζετο καθ' ὁδὸν ὑπὸ φλογερᾶς δίψης, καὶ ἡ τύχη ἢ ἡ εἰμαρμένη — ἀδύνατον βεβαίως νὰ ἦτο ἡ Πρόνοια — τὸν ἔκαμε νὰ σταματήσῃ τὸν ἵππον του παρὰ τῇ πύλῃ τοῦ Βιλλαρεάλ καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ θυρωροῦ ὀλίγον ὕδωρ. Ἦτο περὶ τὸ ἑσπέρας· ἡ Βιολάντη ἐκάθητο ἐν τῷ διαδρόμῳ καὶ παρετήρει τοὺς σπίνους, οἵτινες ἔκλεπτον τὰ βερύκοκκα ἐκ τοῦ κήπου. Ἦκουσε τὴν νεανικὴν φωνὴν καὶ ἀν ἔστρεφεν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν, θὰ ἐβλεπε τὸν ὠραῖον εὐγενῆ νεανίαν. Ἐν τούτοις δὲν ἐκινήθη καθόλου. Ποῖον ἐνδιαφέρον θὰ εἶχε δι' αὐτὴν, ἥτις ἔζη μακρὰν πάσης αὐλικῆς σκεωρίας, ἢ ἐμφάνισις ἐνὸς εὐθύμου εὐπατρίδου; Δι' αὐτὴν εἰς μόνος ἀνὴρ ὑπῆρχεν ἄξιος νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῆς διὰ τῆς παρουσίας του, καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο ὁ πιστὸς καὶ ἀγαπητὸς αὐτῆς σύζυγος. Οὐχ ἴππον ὅμως τὸ

καθῆκον τῆς φιλοξενίας τῇ ἐπέβαλλεν ἄλλας ὑποχρεώσεις. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν παῖδα, ὅστις ἐπορεύετο ὅπως κομίσῃ ὕδωρ εἰς τὸν ξένον; λέγουσα:

„Ἄφησε τὸ φλασκί ὀστὴ θέσι του, Ἰωακείμ, καὶ πήγαινε νὰ φέρῃς ἀπὸ τὴ θάλα — νὰ τὸ κλειδί — τὸ ἀσημένιο ποτήρι τοῦ ἀφεντικοῦ σου καὶ μία μπουτίλια κρασί. Ἄπ' ὅτι ἐκατάλαβα ἀπὸ τῆ φωνῆ, ὁ ξένος ἐκεῖ ἔξω εἶναι εὐγενῆς, καὶ θὰ ἦτον ἐντροπὴ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ κυρίου σου, ἀν τοῦ ἔδινες μόνον ὀλίγον νερό.“

Ὁ ὑπηρέτης ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ, ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ φιλοξενίᾳ τῶν κυρίων του, ἐξήγησεν εἰς τὸν εὐγενῆ νεανίαν τὸ θαῦμα τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον.

Ἡ ἐθιμοταξία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο λίαν αὐστηρά, καὶ ὁ Διέγος Δὲ Φαιάρδος, ὅστις εἶχεν ἀνατραφῆ καὶ ἀναπτυχθῆ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τῆς αὐστηροτάτης ἐκείνης ἐθιμοτυπίας, ἐθεώρησεν ὡς ἱερὸν καθῆκόν του, νὰ ἐκφράσῃ αὐτοπροσώπως τῇ οἰκοδεσποίνῃ τὰς θερμὰς αὐτοῦ εὐχαριστίας. Ἡ πρώτη καὶ ἄμεσος ἰδέα, ἣν ἀκουσίως καὶ ἀσυνειδήτως ἐσχημάτισεν ἐν τῇ φαντασίᾳ του περὶ τῆς φιλοξενησάσης αὐτὸν οἰκοδεσποίνης, ἀπέειχε παρὰ πολὺ τῆς πραγματικότητος, διότι ἐφαντάσθη αὐτὴν ὡς γηραιὰν γυναῖκα. Ἡ ὀνομασία, τὴν ὁποίαν ὁ ὑπηρέτης ἔδιδεν εἰς τὴν κυρίαν του ὀμιλῶν περὶ αὐτῆς, „la niña“ (τὸ κοράσιον), οὐδεμίαν εἶχε σημασίαν, διότι ἐν Μεξικῷ ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται ἐπ' ἴσης εἰς τὰ βρέφη ὅπως καὶ εἰς τὰς ἐνενηκοντούτους γράϊας. Ὁ Διέγος Δὲ Φαιάρδος παρέδωκε τὸ ἥνιον τοῦ ἵππου του εἰς τινὰ ὑπηρέτην καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κήπον. Ἡ Βιολάντη, φοροῦσα κατάλευκον ἐσθῆτα, ἐκάθητο ἐν τῇ αἰώρᾳ, καὶ αἱ μακρὰ μετὰξιναι πλεξίδες τῆς ἐμάστιζον ἐλαφρῶς τὸ ἔδαφος ἀνα πάσαν αἰώρησιν. Τὰ πτερὰ ἐπὶ τοῦ πῆλου, τὸν ὁποῖον ὁ νεανίας ἐκράτει ἐν τῇ χειρὶ, ἔτρεμον ὡς ὑπὸ ἀνέμου κινούμενα, καὶ παρ' ὀλίγον ἐπιπτεν ὁ πῆλος ἐκ τῆς χειρὸς του. Ἡ εὐροια τοῦ λόγου καὶ ἡ εὐγλωττία, ἣν εἶχεν ἄλλοτε εἰς τὴν διάθεσιν του, ἐστεῖρευσε ἐξαίφνης καὶ ὁ Διέγος δὲν ἡδύνατο νὰ ἐκφράσῃ, ὅπως ἐπεθύμει, τὰς εὐχαριστίας του, ἀλλὰ ψελλίσας ὀλίγας ἀσυναρτήτους φράσεις ἀπεμακρύνθη αὐθις μετὰ σπουδῆς καὶ δρομαίως. Ἡ σύγχυσις ὅμως καὶ ἀμηχανία αὕτη, ὅφ' ἦς τοσοῦτον αἰφνιδίως κατελήφθη ὁ νεανίας ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς θαυμασίας ἐκείνης καλλονῆς, ἦτο μόνον στιγμιαία καὶ παροδική, διότι μόλις εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἔφιππος κατὰ ἥμισυ μίλιον ἐκ τῆς οἰκίας, ὅτε αὐθις ἀνηγγέρθη ἐν ἑαυτῷ ὁ παλαιὸς ἀνθρωπος καὶ ἤρχισεν ὁ Διέγος νὰ μετανοῇ πικρῶς διὰ τὴν ἀσύγνωστον δειλίαν του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω μέχρι τῶν λοχμῶν καὶ φραγμῶν, οἵτινες περιέβαλλον τὴν μικρὰν ἔπαυλιν καὶ τὸν κήπον, ὅπως δοκιμάσῃ νὰ ἴδῃ ἀκόμη μίαν φοράν τὴν ὠραίαν καὶ περικαλλῆ μορφήν τῆς Βιολάντης. Καὶ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην ἐξετέλεσε πράγματι ἀμέσως. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ ἠθικὴ δὲν ἦτο λίαν αὐστηρά: οἱ Ἰσπανοὶ ἦσαν κοῦφοι τὸν νοῦν καὶ διεσφραρμένοι καὶ ἐθεώρουν τὰς γυναῖκας μόνον καὶ μόνον ὡς μέσα διασκεδάσεως, ὅπως περνῶσιν εὐχαρίστως τὸν καιρὸν των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Διέγος Δὲ Φαιάρδος δὲν ἐδίστασε καθόλου νὰ πλησιάσῃ τὴν κυρίαν τοῦ Βιλλαρεάλ μὲ τοὺς ἀθεμίτους καὶ ἀνοσίους ἐκείνους σκοπούς, ἐκ τῶν ὁποίων οὔτε ἡ τιμὴ, οὔτε τὸ καθῆκον οὔτε ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως ἡδύνατο νὰ τὸν ἀποτρέψωσιν. Αἱ περιστάσεις ὅμως δὲν ἦσαν εὐνοϊκαὶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας του. Οἱ νεαροὶ σύζυγοι, εὐτυχεῖς καὶ εὐδαίμονες ἐν τῇ μεταξύ των ἀμοιβαίᾳ συναναστροφῇ, οὐδέποτε

ἀπεχωρίζοντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον, καὶ ὁ Διέγος Δὲ Φαιάρδος οὐδεμίαν εὐκαιρίαν εὗρισκεν, ὅπως συναντήσῃ τὴν Βιολάντην μόνην. Ὅτι αἱ ἐρωτικαὶ αὐτοῦ ἐκδηλώσεις ἠδύνατο ν' ἀποκρουσθῶσιν ἀποτόμως ὑπὸ τῆς ἐναρέτου γυναικός, οὔτε κἀν ἐφαντάζετο. Πλούσιος, νέος, ἐξ εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ μὲ πολλὰ φυσικὰ δῶρα πεποικισμένος, δὲν εἶχε μεγάλην ὑπόληψιν περὶ τῆς γυναικείας ἀρετῆς, καθ' ὅσον μάλιστα εὐκόλως εἶχε κατορθώσῃ νὰ κάμῃ ἀρκετὰς κατακτήσεις μεταξὺ τῶν αὐλικῶν κυριῶν. Οὐδόλως ἐφαντάζετο ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλο εἶδος γυναικῶν πολὺ διάφορον τούτου, οὔτε ἐσκέπτετο ὅτι ἡ πρὸς τὸν σύζυγον ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις τῆς γυναικός εἶνε ἰσχυροτάτη σκέπη, δυναμένη νὰ προφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐπηρείας οἰουδήποτε ξένου προσώπου. Διὰ τοῦτο ἤλπιζε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὅσάν τις μετεβαίνειν ἐφιππος πρὸς τὸν οἶκον τῆς Βιολάντης, ὅτι ἡ κατάκτησις του ἦτο βεβαία καὶ ἀσφαλῆς καὶ οὐδόλως ἀπεθαρρύνετο ἐκ τῆς προσωρινῆς ματαιώσεως τῶν προσπαθειῶν του. Ὁ Κάσπαρ ἦτο πάντοτε ἐν τῇ μικρᾷ του ἐπαύλει, ὄχι διότι εἶχε τὴν ἐλαχίστην ὑπόψιν ἢ δυσπιστίαν εἰς τὴν πιστὴν αὐτοῦ σύζυγον, ἀλλὰ διότι ἐκρατεῖτο δέσμιος ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν δεσμῶν τῆς συζυγικῆς ἀγάπης. Ἐπὶ τέλους ὅμως, ἐσπέραν τινά, ὁ Διέγος Δὲ Φαιάρδος πλησιάσας πρὸς τὴν οἰκίαν, εἶδε μακρόθεν τὸν σύζυγον σάττοντα τὸν ἵππον του καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπομακρυνόμενον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς πόλεως.

Τώρα, ὅτε ἦλθεν ἐπὶ τέλους ἡ ποθητὴ στιγμή, ἐσπευσεν ὁ Διέγος ἀνυπομόνως νὰ βίβη, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γονυπετῆς πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Βιολάντης καὶ νὰ καταπλημμυρίσῃ αὐτὴν μὲ τὸ ἀκατάσχετον βεῦμα τῶν συνήθων ἐρωτικῶν ἐκφράσεων καὶ διαβεβαιώσεων τῆς πρὸς αὐτὴν ἀφοσιώσεώς του.

Ἡ Βιολάντη ἐμειδίασεν οἰκτείρουσα τὴν ἄτοπον θέρμην τοῦ νεανίου.

„Ἠπατήθητε ἐν τῇ ἐκλογῇ σας. Αἱ μικραὶ αὐταὶ κωμωδία εἶναι μὲν τῇ ἀληθείᾳ λίαν διασκεδαστικαί, ἐν τούτοις ὅμως διὰ νὰ λάβῃ τις μέρος εἰς αὐτάς, πρέπει νὰ ἔχη καιρὸν νὰ τὰς σπουδάσῃ. Ἀπατᾶσθε πολὺ, κύριέ μου, ἂν νομίζετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι τὸ κατάλληλον πρόσωπον νὰ συμμετάσχω τῶν κωμωδιῶν σας.“

* * *

Φυσικῶς τῷ λόγῳ ἤρχισεν ὁ Διέγος νὰ ὀρκίζεται εἰς ὅλους τοὺς ἄγιους περὶ τῆς εὐκρινείας τοῦ ἐρωτός του καὶ ἐκ τῆς ὑποτρεμούσης φωνῆς του ἠδύνατό τις ν' ἀναγνωρίσῃ ψυχικὴν τινὰ ταραχὴν ἐπικουρούσαν τοὺς λόγους του. Ἡ ἀναγνώρισις ὅμως αὐτῆ οὐδεμίαν ἠσίκησεν εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τοῦ νεανίου ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀκάμπτου Βιολάντης, ἀλλὰ τὸναντίον ἐξήγειρε τὸ αἰσθημα τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τοῦ πρὸς ἑαυτὴν σεβασμοῦ μέχρι τοσοῦτου βαθμοῦ, ὥστε οἱ δηκτικώτατοι καὶ πλήρεις ἀγανακτήσεως καὶ χλεύης λόγοι τῆς ἐναρέτου γυναικός κατεπάγωσαν τὸν δυστυχῆ νεανίαν καὶ ἐκάλυψαν αὐτὸν μὲ ὄνειδος καὶ αἰσχύνην.

Τοσοῦτον σαφεῖς καὶ λογικοὶ ἦσαν οἱ λόγοι τῆς Βιολάντης, τοσοῦτον ἀληθινὴ ἢ ἐκφρασις τῆς πεποιδήσεώς της, ὥστε ἐπιπτε ψυχρὰ καὶ σκληρὰ ὡς γάλαζα ἐπὶ τῆς φλογός τοῦ Διέγου καὶ ἐπάγωνε τὴν ἑξαψιν, ἣν εἶχε διεγείρῃ ἐν αὐτῷ ἡ παρούσα τῆς. Ὁ εὐγενὴς νεανίας ἐβλεπεν ἤδη ἑαυτὸν κατὰ πρώτην φθῶν μὲ τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς τοιοῦτον, ὅλος πράγματι ἦτο: ἐβλεπε τὴν αἴγλην τῶν ἐρωτῶν του καταπίπτουσαν αἰφνης ὡς πέπλον ἀπὸ τῶν ὀμμάτων του, καὶ τὴν διαγωγὴν του ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ εἰδεχθεῖ γυμνότητι

καὶ ἑαυτὸν. — τὸν Διέγον Δὲ Φαιάρδον, τὸν ἐπίζηλον κατακτητὴν — ἐν τῷ ἀληθινῷ αὐτοῦ χαρακτήρι, ὡς βεβηλωτὴν τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, ὡς ψευδῆ φίλον, ὡς προδότην, ὡς ἐκλυτον ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγὴ οὔτε κἀν δι' ἀληθινοῦ τινος αἰσθηματος ἠδύνατο νὰ δικαιολογηθῇ. Τεταραγμένος, καταβεβλημένος, τρέμων ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀδυναμίας, ἥτις ὡς ἀντίδρασις ἐπηκολούθησεν εἰς τὴν προτέραν του ἑξαψιν, ἠγέρθη καὶ κατέλιπε τὴν Βιολάντην, ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκόν του ὡς ἄλλος ἄνθρωπος. Ἀληθινὸς ἔρωσ ἠγέρθη εἰς τὰ στήθη του καὶ προῦκάλεσεν ἐν αὐτῷ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν, τοῦ νὰ ἐγκαταλίπῃ διὰ παντός τὸν δρόμον, ὃν εἶχεν ἀκολουθήσῃ μέχρι τοῦδε.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Βιολάντην, ἡ ἐνάρετος αὕτη γυνὴ κατελήφθη ὑπὸ σφοδρᾶς ἀποστροφῆς πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν διαφθορὰν τῶν ἡθῶν. Εἶχε γνωρίσῃ τὸ κακὸν καὶ τὸ πονηρὸν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τῆς ἀναγκαίας δι' ἑκάστην γυναῖκα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σαφηνείας καὶ εὐκρινείας· ἀλλ' ὑπῆρχε μεγάλη διαφορά μετὰ τῆς ἀπλῆς γνώσεως τοῦ κακοῦ καὶ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ προσπελάσεως πρὸς αὐτὴν. Ἦτο καταβεβλημένη, ἔτρεμεν ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἄλλους, ἤσθάνετο ἑαυτὴν δυστυχῆ, ὥσει μεμολυσμένην ἐκ τῆς ἀλλοτρίας διαφθορᾶς καὶ ἀξιομειπτον διὰ τὰ πταίσματα τῶν ἄλλων, ὡς ἐὰν ὑπολανθάνουσα τις καὶ μέχρι τοῦδε ἀγνωστος κακία τοῦ ἰδίου αὐτῆς χαρακτήρος ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς διαγωγῆς τοῦ Φαιάρδου.

Ἐσπευσεν εἰς τὸ δωμάτιον ὅπως ἀναζητήσῃ τὸ κομποσκοίνιον τῆς καὶ δροσίση τὸ φλογερὸν τῆς μέτωπον μὲ ἀγίασμόν, ὅτε αἰφνης προσέκρουσε τὸν πόδα εἰς τι ἀντικείμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐρριψε τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ καὶ εἶδεν ὅτι ἀπῆστραπτεν ἐξάισιον λάμπιν. Ἐκυψε καὶ τὸ ἐσήκωσεν. Ἦτο ὠραιότατον βραχιόλιον — πολύτιμον κειμήλιον, μὲ θαυμασίους ἀδάμαντας κεκοσμημένον, οἴτινες ἔλαμπον ὡς ἀστέρες, καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσω μέρους ἦτο ἐγκεκαραγμένον τὸ ὄνομα τῆς πλήσιον εἰς τὸ οἰκόσημον τοῦ Φαιάρδου.

Ἐνῶ ἴστατο ἐκπληκτος κρατοῦσα τὸ κειμήλιον εἰς τὰς χεῖράς της, ἤκουσε βήματα ὀπισθεν τῆς καὶ ἐστρεψε τὸ πρόσωπον: ὁ σύζυγός της ἴστατο πρὸ αὐτῆς. Ὁ Βιλλαρεάλ, ἐπιστρέφων πρὸ τῆς συνήθους ὥρας, ἐξεπλάγη ἰδὼν ξένον ἄνθρωπον ἀπομακρυνόμενον μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ἐκ τῆς οἰκίας του, ἀναπηδῶντα ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδιου καὶ ἐλαύνοντα μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε δὲν τῷ ἦτο δυνατόν οὔτε νὰ τὸν σταματήσῃ οὔτε νὰ τὸν χαιρετίσῃ οὔτε νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπόν του. Ὁ Κάσπαρ ἐσπευσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἔμπορος καὶ περιδείξ, ὑποπτεύων ἀπαίσιόν τι γεγονός. Ἐνταῦθα εὗρε τὴν σύζυγόν του ὅλως τεταραγμένην — καὶ βεβαίως ἡ ὠχρότης καὶ ὁ τρόμος ἦσαν σημεῖα οὐχὶ καθαρᾶς συνειδήσεως — κρατοῦσαν ἐν τῇ χειρὶ τοιοῦτο κειμήλιον, οἷον αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τῇ δωρήσῃ.

Ὁ Κάσπαρ Βιλλαρεάλ ἦτο ἄνθρωπος μὲ σφοδρὰ καὶ ἀκατάσχετα πάθη. Ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς τὴν Βιολάντην ἦτο τόσον στερεὰ καὶ ἀκράδαντος, ὥστε ἡ ἐλαχίστη ὑπόψια ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἐν τῇ ζηλοτύπῳ καρδίᾳ του ἰσχυροτάτην ἀντίδρασιν. Ὅτε ἡ πιστὴ σύζυγος ἐστράφη πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν συνειδήσιν ἀμεταβλήτου ἀγάπης καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, νὰ εὗρῃ ἐν τῷ προσφιλεῖ συζύγῳ τὸ μόνον φυσικώτατον καταφύγιον κατὰ τῆς αἰσχύνης καὶ τῆς ἀγανακτήσεως, αἰτινες ἐπλήρουσαν τὴν καρδίαν της, ὅτε ἡ ἀθῶα γυνὴ ὅλη χαρὰ καὶ φαιδρότης, ὤρμησε πρὸς αὐτὸν μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας, ὁ Κάσπαρ ὕψωσε τὴν χεῖρά του ὡς σημεῖον καταδίκης, καὶ ἐν τῇ χειρὶ του ἤστραψε κάτι τί, τὸ ὁποῖον ἐφαί-

ΑΘΑΝΑΣΙΑ.

Εικὼν ἐπὶ Hermann Kaulbach.

νετο ὡς νὰ χλευάζῃ τὴν λάμπιν τοῦ ἐν τῇ χειρὶ τῆς Βιολάντης κειμηλίου, — καὶ τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθει νὰ ἀστράπτῃ εἰς τὰ στήθη της, ἀφοῦ ἐπέσεν ἀσθμαίνουσα καὶ πνευστιῶσα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Βιλλαρεάλ ἴστατο καὶ παρετήρει αὐτὴν μὲ ἀτενῆ καὶ φρικαλέα βλέμματα. Πορφυροῦν βεῦρα ἐξώρμα ἐκ τοῦ στήθους της καὶ ἐχύνετο ἐπὶ τῆς λευκῆς ἐσθῆτος καὶ τοῦ πατώματος, ἕως οὗ ἐφθασε μέχρι τοῦ λαμπυρίζοντος καὶ εἰσέτι ὑπο τῶν ναρκουμένων δακτύλων κρατουμένου κειμηλίου καὶ ἐθόλωσε τὴν λάμπιν του. Ὁ Βιλλαρεάλ ἀπέσπασε τὸ ἀπαίσιον δῶρον ἐκ τῆς νεκρᾶς γυναικὸς μετὰ τινος ἀγρίας ζηλοτυπίας καὶ τὸ ἐξήτασεν ἐπιμελῶς ὅπως ἀνακαλύψῃ τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ του.

„Διέγος Δὲ Φαιάρδος“ ἀνεφώνησε καὶ τοῦ ἐφάνη ὡς νὰ ἠσθάνθη νέαν πληγὴν ἐν τῇ καρδίᾳ του ὅτε ἀνεκάλυψεν, ὅτι ἡ φρικαλέα πράξις τοῦ ἦτο τὸ ἔργον τοῦ περιβοήτου ἐκείνου διαφθορέως, τοῦ ὁποίου οἱ ἔρωτες καὶ αἱ κατακτήσεις ἦσαν τὸ ἀντικείμενον τῆς καθημερινῆς ὀμιλίας ἐν τῇ πόλει. Ἐξήγαγε τὸ αἱμοσταγᾶς ἐγχειρίδιον ἐκ τοῦ στήθους τῆς νεκρᾶς καὶ ἔδραμεν ὡς παράφρων εἰς τὴν πόλιν.

* * *

Ὁ Φαιάρδος εἶχε παράση κακὴν νύκτα· νύκτα, τὴν ὁποίαν διήλθεν ἐξετάζων καὶ κατηγορῶν ἑαυτόν. Ἀποτελεσμα τῶν αὐτοκατηγοριῶν του ἦτο ἡ ἀπόφασις, νὰ ὑπάγῃ

εἰς ἐν μοναστήριον, ἀφοῦ ἀναμετρήσας τὰ ἀμαρτήματά του εἶδεν, ὅτι ὁ μόνος ἀληθινὸς ἔρωσ τοῦ βίου του, ἔρωσ δυνάμενός νὰ μεταρσιώσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, ἦτο δι' αὐτὸν ἀνεφικτός.

Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ν' ἀπαρνηθῆ τὸν κόσμον καὶ τὸν παλαιὸν του βίον, ἀπεκοιμήθη ἐξηντηλημένος, μετ' ὀλίγον ὁμῶς ἀφυπνίσθη ὑπὸ τοῦ θαλαμηπόλου του, ὅστις ὠχρὸς καὶ τρέμων ὡς κάλαμος ἴστατο πρὸ αὐτοῦ.

„Κύριε, συνέβη τι παράδοξον καὶ φρικῶδες. Ἐνδύθητε, ἐξοχώτατε, ἀμέσως καὶ πηγαίνετε νὰ ἴδῃτε τὸ φοβερὸν συμβάν. Ἴσως ἐννοήσετε σεῖς τὸ αἴτιον.“

Ὁ Διέγος Δὲ Φαιάρδος ἐνόησε κάλλιστα τὸ φοβερὸν θέαμα, ὅπερ παρουσιάσθη εἰς τὰ ὄμματά του, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας του. Ἐκεῖ πλησίον ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἔκειτο ὁ Βιλλαρεάλ κάτωχρος καὶ πελιδνός, τὰ ἐνδύματά του ἦσαν κάθυγρα ὑπὸ τοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον ὡς βεῦμα ἐξήρχετο ἐκ τῶν χειλέων του καὶ ἐχύνετο εἰς τὸ ἐδαφος· καὶ εἰς τὴν θύραν, πλησίον τοῦ μεγάλου ὀρειχαλκίμου σημάντρου, ἐφαίνετο παράδοξόν τι ἀντικείμενον — τὸ πολύτιμον βραχιόλιον, τοῦ ὁποίου οἱ ἀδάμαντες ἔλαμπον εἰσέτι διὰ μέσου τοῦ θολοῦ ἐπιστρώματος, κρεμάμενον ἐκ τινος αἱματοφύρτου ἐγχειριδίου, τὸ ὁποῖον εἶχε καρφωθῆ εἰς τὸ σκληρὸν δρύϊνον ξύλον τῆς θύρας μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ἀπελπισίας καὶ τοῦ θανάτου.

Ο ΑΣΤΕΡΟΕΙΣ ΟΥΡΑΝΟΣ.

Ὁ ἀστερόεις οὐρανὸς εἶναι τὸ ὑψηλότερον καὶ μεγαλοπρεπέστατον θέαμα, ὅπερ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμός. Ὁ ὠκεανὸς ἐν τῇ φαινομενικῇ αὐτοῦ ἀπειρίᾳ, τὸ ὑψικάρηνον ὄρος, τοῦ ὁποίου ἡ ῥάχις περικλύζεται ὑπὸ πυκνῶν νεφελῶν, τὸ φλογεροῦς ῥύακας ἐξερευγόμενον ἠφαίστειον, ὅσονδήποτε μεγαλοπρεπῆ ἢ φοβερὰ καὶ ἀνφαινῶνται εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἐν τούτοις ὁμῶς τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν ἐξαφανίζεται καὶ μηδενίζεται ἀπέναντι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς σιωπηλῆς λάμπειος τῶν ἀπειροπληθῶν ἀστέρων του αἱ βρονταὶ των ἀπηχοῦσιν. Μικροτέρα ἢ κόκκος ἄμμου εἶνε ὀλοκλήρος ἡ γῆνὴ σφαῖρα ὑπὸ τὸν ἑναστρον τάπητα, ὅστις περικαλύπτει αὐτὴν πανταχόθεν, καὶ βραχυτέρα ἐνὸς δευτερολέπτου ἢ ὑπαρξίς αὐτῆς ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σύμπαντος. Οὐχὶ ματαίως συναντῶνται πάντων τὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ κυανοῦ θόλου τοῦ οὐρανοῦ καὶ οὐχὶ ἀνευ λόγου ἢ πίστεως, ὁ πόθος, καὶ ὁ ἐρευνητῆς νοῦς ἐστράφησαν πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω, ὅπως ζητήσωσιν ἐκεῖ ὅ,τι ἐπὶ τῆς γῆς ἀδυνατοῦσι νὰ εὑρωσιν. Ἡ γλυκεῖα εἰρήνη καὶ ἡ πάσης βιωτικῆς μερίμνης καὶ ταραχῆς ἀπηλλαγμένη μεγαλοπρεπῆς ἠσυχία, ἣν ὁ ἀνθρώπος ἐν παντὶ χρόνῳ ἐζήτησε καὶ πάντοτε θὰ ζητῆ μεταξὺ τῶν αἰωνίων ἀστέρων, ἀπορρέουσι πράγματι ἐκ τῶν ἄνω καὶ διεισδύουσιν εἰς τὴν καρδίαν παντὸς ἀνθρώπου, ἀπευδύνοντες τὰ βλέμματά του πρὸς τοὺς ἀπεράντους ἐκείνους κόσμους. „Ἀπὸ τοῦ μικροῦ παιδίου“ λέγει ὁ Mantegazza „ὅπερ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ ἐκείνῃ πληθύνει τῶν ἀστέρων καθορᾶ τὸν παράδεισον, μέχρι τοῦ φιλοσόφου, ὅστις ἀναφωνεῖ: τί σημαίνουσιν αἱ θλίψεις μου καὶ αἱ ἀλληλόδοξοι τῆς ἀνθρωπότητος ὀλοκλήρου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν βίον τῶν οὐρανίων ἐκείνων σωματίων καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀπειραριθμίων ἐκείνων κόσμων; πάντες πρὸς τὸν οὐρανὸν

ἀναβλέποντες εὐρίσκουσι χαρὰν ἐν τῇ θλίψει των καὶ παρηγορίαν ἐν τῷ ἀπελπισμῷ των. Ἀπέναντι τῶν ἀπειραριθμίων ἐκείνων κόσμων, διὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἀριθμοὶ ἡμῶν δὲν ἐξαρκοῦσιν, οὐδεμία ὑπερηφάνεια μένει ἀταπεινωτος, πᾶσα ἀνισότης ἐξαφανίζεται, καὶ μηδενίζεται πᾶσα μεγαλοφυΐα. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἡ ἄβυσσος τῶν ἀβύσσων, ἄβυσσος διὰ τὴν θεωρίαν, ἄβυσσος διὰ τὴν σκέψιν, ἄβυσσος ἕνεκα τῶν ἀπειρων μυστηρίων, ἅτινα ἐγκλείει αὐτὸς καὶ οἱ ἀπέραντοι ὀρίζοντές του.“

Εἶναι κατάλληλος ἡ ὑπόμνησις αὕτη περὶ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀντικειμένου, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν ὀρθῶς τὴν τολμηρὰν ἀπόπειραν τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος τοῦ νὰ διεισδύσῃ εἰς τὴν ἀπειρίαν ἐκείνην τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν οὐρανίων σωματίων καὶ ν' ἀποκτήσῃ ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν περὶ τῶν ἐκεῖ συμβαινόντων. Ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη εἶναι τόσον τολμηρὰ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον τοσοῦτον ὑπεράνθρωπος, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐκήρυξεν ὡς ματαίαν καὶ ἄσκοπον τὴν σπουδὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κινήσεών του καὶ συνεβούλευσε τοὺς μαθητάς του νὰ χρησιμοποιοῦσι τὸν καιρὸν των μὲ καλῆτερα πράγματα. Τί θὰ ἔλεγεν ἄρα γε ὁ ἑλλην φιλόσοφος, ἀν ἐμάνθανεν εἰς ποῖα βάθη τοῦ οὐρανοῦ εἰσέδυσεν ἕκτοτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, πῶς ἐκ τῆς μικρᾶς γῆς ἐρρίφθη ἢ βολίς εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ χώρου, καὶ τίνι τρόπῳ ἥλιοι, οἴτινες οὐδέποτε ἔλαμπαν διὰ τὸν ἀνθρώπινον ὀφθαλμὸν μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου, προσεικλύσθησαν εἰς τὴν ὀπτικὴν περιοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ καὶ ἐγνώσθη ἡ σύνθεσις αὐτῶν ἐξ ὑλῶν, τὰς ὁποίας καὶ ἡ γῆ ἡμῶν κέκτηται; Καὶ εἰσέτι δὲν ἐτέθη ὄριον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐρευναν, εἰσέτι παρουσιάζονται ζητήματα, ἄξια τοῦ ἰδρωτὸς τῶν εὐγενῶν, καὶ προβλήματα,